



# Kindvriendelijke rechtspraak: Verbeterpunten



Hart voor Kinderrechten



Aan de hand van twee reflectiebijeenkomsten met jeugdrechters stelden jongeren een lijst met verbeterpunten op voor kindvriendelijke(re) rechtspraak in jeugdbeschermings- en jeugdstraft procedures. Ook de rechters werden bij het opstellen van deze lijst betrokken. Een overzicht van de belangrijkste verbeterpunten met betrekking tot de twaalf besproken onderwerpen:

### 1 - De brief

- Onderzoek hoe een brief vanuit de rechtbank aan een kind/jongere in begrijpelijke(re) taal kan worden geschreven, passend bij de verschillende leeftijden.
- Bespreek hoe kinderen/jongeren zo goed mogelijk kunnen worden voorbereid op de ontvangst van brieven van de rechtbank en bij wie zij terecht kunnen met hun vragen over de ontvangen brief.
- Betrek hierbij jongeren van verschillende sociaaleconomische en verschillende culturele achtergronden. Maak daarnaast gebruik van de in Nederland aanwezige expertise en van deskundige organisaties op het gebied van taal- en ervaringsdeskundigheid.
- Wees ervan bewust dat de brief mogelijk wordt geopend door een volwassene die de inhoud vergezeld van de eigen mening en emotie aan het kind/de jongere kan doorgeven. Zoek naar een oplossing ter voorkoming daarvan, bijvoorbeeld door er een organisatie van ervaringsdeskundigen bij te betrekken.

### 2 - De weg naar de rechtszaal

- De zittingsdag is een lange dag voor veel jongeren met veel wachttijd. Houd er rekening mee dat de omstandigheden tijdens het vervoer van kinderen/jongeren zodanig kunnen zijn (pesten, vernedering, discriminatie) dat dit grote invloed heeft op hun stemming bij aanvang van de zitting. Ook komt het voor dat ze niets hebben kunnen eten voordat zij op de zitting komen.
- Het is aan te bevelen dat de rechter zich altijd op de hoogte stelt van de omstandigheden waarin het kind/de jongere ter zitting verschijnt. Wat is er in de uren voor de zitting wel en niet gebeurd?
- Zorg dat kinderen/jongeren zo goed mogelijk worden voorbereid op de zitting, zodat ze weten wat er gaat gebeuren.

### 3 - De opstelling tijdens de zitting

- Een kindgesprek, tot een bepaalde leeftijd en al dan niet in aanwezigheid van een vertrouwenspersoon, kan prettig zijn,
- Voor kinderen/jongeren onder de zestien jaar kan het fijner zijn om niet in de zittingszaal, maar apart met de rechter, zonder toga, indien gewenst in aanwezigheid van een vertrouwenspersoon, in een andere ruimte een gesprek te voeren. Dat kan eventueel ook voorafgaand aan de zitting.
- Creëer een mogelijkheid voor een kind/jongere om zich, indien gewenst, voorafgaand aan de zitting voor te bereiden en het gebeurde na afloop te evalueren. Hiervoor is een aparte ruimte nodig in het gerechtsgebouw waar privacy wordt gegarandeerd
- Laat kinderen/jongeren zoveel mogelijk kiezen waar ze tijdens de zitting willen zitten, zeker wanneer er sprake is van een zaak waarin beide ouders/verzorgers partij zijn. Het kind/de jongere moet zich niet gedwongen voelen bij één van de ouders/verzorgers te gaan zitten.
- Voor kinderen/jongeren kan het soms bedreigend zijn om voorafgaand aan en/of na afloop van een zitting met één of beide ouder(s) op de gang te worden geconfronteerd. Wees daar alert op.

### 4 - Het woordgebruik tijdens de zitting

- Gebruik Jip-en-Janneke-taal: formuleer helder en begrijpelijk. Vermijd vakjargon of licht dat toe.
- Controleer of het kind/de jongere begrijpt wat er wordt gezegd en leg het zo nodig (nogmaals) uit.
- Besteed extra aandacht aan het woordgebruik als het kinderen/jongeren betreft die niet zijn opgegroeid met Nederlands als moedertaal.
- Gebruik geen straattaal of taal van de jongerencultuur.
- Vermijd stigmatiserende woorden.
- Doe kennis op over welk taalgebruik (zowel qua denotatie als connotatie) in andere culturen anders kan worden begrepen.

➤ Het volgen van een training over de omgang met kinderen/jongeren tijdens de zitting is aan te bevelen. Deze kan bijvoorbeeld worden gegeven in samenwerking met ervaringsdeskundige jongeren.

### **5 - Een idee van een jongere**

➤ Onderzoek de mogelijkheid een neutraal persoon, bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige, aan te stellen die een kind/jongere de brief uitlegt vóór de rechtszaak en die er tijdens de zitting ook bij is. Deze geeft de jongere het vertrouwen om te reageren op wat de andere aanwezigen zeggen en kan na afloop daarvan vertellen hoe alles is gelopen, wat de uitspraak is en wat dat voor het kind/de jongere betekent.

### **6 - Kijkt de rechter je echt aan?**

➤ Kijk een kind/jongere aan wanneer u als rechter tegen haar/hem spreekt en wanneer het kind/de jongere aan het woord is.

➤ Zorg dat het kind/de jongere uw (hele) gezicht kan zien. Zorg ervoor dat uw computer dit niet belemmert. Pas indien nodig de belichting in de zittingszaal aan.

### **7 - Luistert de rechter naar je?**

➤ Wees als rechter eerlijk en transparant over de te maken of gemaakte afwegingen.

➤ Neem de mening van het kind/de jongere serieus en bedenk daarbij dat het om hún toekomst gaat.

➤ Neem de tijd, zodat kinderen/jongeren zich geen nummer voelen.

➤ Luister met oprechte interesse naar wat ze willen vertellen. Zorg dat het kind/de jongere zich geen nummer voelt.

➤ Ga in principe uit van het positieve. Oordeel niet uitsluitend op basis van het verleden, maar bespreek wat haalbaar is in de toekomst.

➤ Betrek de mening van het kind/de jongere bij het te nemen besluit en koppel terug in hoeverre die mening is meegewogen en waarom die wel of niet is gevolgd.

➤ Wees ervan bewust dat veel van de kinderen/jongeren die tegenover u zitten geen of nauwelijks betrouwbare volwassenen hebben meegemaakt en u mogelijk vanuit die ervaringen benaderen.

### **8 - De rechter, mijn dossier, de jeugdbescherming**

➤ Rechters hebben meer kennis en scholing nodig als het gaat om kinderen/jongeren en de opbouw van hun dossier. De jongeren hebben de ervaring dat in hun dossier vooral negatieve zaken worden benoemd. Ook zien zij dat er op basis van meningen, of verouderde/ onvolledige informatie van hulpverleners of ouders, verkeerde conclusies in kunnen staan.

➤ De jongeren vinden het belangrijk dat een jeugdrechter de jeugdbescherming controleert.

➤ Bezoek een of meer jeugdzorg- of justitiële jeugdinstituten om meer te weten over wat het verblijf in een (gesloten) instelling met kinderen/jongeren doet en welke gevolgen de maatregel of straf kan hebben.

➤ Wees eerlijk als een hulpverlener een fout heeft gemaakt en er bijvoorbeeld onterecht een verlov is ingetrokken. Praat erover met het kind/de jongere en zet het voor zover mogelijk recht.

➤ Als iets niet is gelukt, de mening van het kind/de jongere niet is gevolgd of als er slecht nieuws is, zoals in geval van een uithuisplaatsing bijvoorbeeld, leg dan in een gesprek of in de beslissing in begrijpelijke taal uit waarom niet, of wat de reden is van het nemen van een beslissing die het kind/de jongere als slecht nieuws ervaart.

### **9 - Ouders**

➤ Naast deskundigen, is het belangrijk dat ouders en andere betrokken mensen uit het netwerk van de jongere, zoals docenten of collega's, meer informatie en inspraak krijgen.

➤ Kijk naar wat ouders hebben meegemaakt, of zij mogelijk trauma's hebben en zo ja, wat nodig is om ervoor te zorgen dat zij (weer) beter in staat zijn om voor hun kind(eren) te zorgen en hen beter te begeleiden.

- Geef, indien het kind/de jongere daar behoefte aan heeft en het mogelijk is, het kind/de jongere en ouder(s)/verzorger(s) of andere betrokken familieleden, de mogelijkheid om elkaar na de zitting in een aparte ruimte te spreken en even samen te zijn.
- Kinderen/jongeren kunnen thuis onder druk worden gezet om een bepaalde mening te geven. Het is daarom zeer wenselijk dat een kind/jongere de mogelijkheid heeft alléén, of met een vertrouwenspersoon erbij, met een rechter te spreken.

### 10 - Belang van talentontwikkeling

- De rechter kan een belangrijke rol spelen bij talentontwikkeling via het vaststellen van doelen en in het toestemming geven voor activiteiten waardoor een kind/jongere zich gezonder, positiever, socialer en toekomstgericht kan ontwikkelen.
- Vraag naar waar het kind/de jongere goed in is, welke talenten zij/hij wil ontwikkelen en houd daar rekening mee bij de maatregelen die worden getroffen.
- Stel duidelijke doelen, maar zorg ook dat bespreekbaar is wat haalbaar is en wat de mogelijkheden zijn als een doel niet wordt gehaald, te veel (reis)tijd kost, of niet aansluit bij wat de jongere nodig heeft.

### 11 - Verschillen in culturele achtergrond

- Verdiep u serieus in de culturele achtergrond van het kind/de jongere, niet alleen qua 'afkomst', maar ook wat betreft de sociaaleconomische positie. Dit biedt tevens inzicht in specifieke cultuurgebonden positieve mogelijkheden.

### 12 - Goede ervaringen met jeugdrechters

De bij de reflectiebijeenkomsten betrokken jongeren gaven aan dat zij ook goede ervaringen hebben met jeugdrechters. De ideale situatie is dat hun zaak door één jeugdrechter wordt behandeld die bekend is met de voorgeschiedenis, die de regie houdt, terugkomt op gemaakte afspraken en daaraan waar nodig consequenties verbindt. De jongeren vinden het daarnaast belangrijk te weten wat er met hun visie en mening wordt gedaan. Over het algemeen geldt dat de rechter waar de jongeren positief over spreken:

- zich goed heeft voorbereid;
- open vragen stelt die niet suggestief zijn, waarbij in het gesprek dat volgt de focus meer ligt op wat goed gaat en niet slechts op wat verkeerd gaat;
- het kind/de jongere serieus neemt en met respect behandelt;
- áchter het gedrag en voorbij de kinderbeschermingsmaatregel of het (mogelijk) strafbare feit kijkt. Een kind/jongere is niet zomaar moedeloos, optimistisch, of agressief, meestal is daar een reden voor. Een rechter waar de jongeren positief over spreken is nieuwsgierig naar wat er aan de hand is, luistert, vraagt door en denkt mee over een oplossing.
- kinderen/jongeren ter zitting niet het gevoel geeft dat het hun eigen schuld is of dat ze crimineel zijn;
- "echt" luistert, bijvoorbeeld door tijdens het gesprek oogcontact te maken, interesse in het kind/de jongere te tonen, blijkt geeft van enige kennis van de achtergronden van het kind/de jongere en door te vragen hoe het kind/de jongere er zelf over denkt;
- zich bewust is van wat de negatieve gevolgen van een rechtszitting, uithuisplaatsing en/of opname in jeugdzorg of plaatsing in een justitiële jeugdinstituting kunnen zijn voor het zelfvertrouwen en dagelijks leven van een kind/jongere.

